

Til BLD
v/Thea Bull Skarstein
2. november 2011

Antirasistisk Senters innspill til oppfølgingen av CERDs anbefalinger – Norges 19./20. periodiske rapport

Til komiteens anbefaling nr 7

Rasediskrimineringskonvensjonen må inkorporeres i menneskerettighetsloven, her støtter vi komiteens anbefaling fullt ut. RDK bør ha samme posisjon som Kvinnekonvensjonen og Barnerettskonvensjonen. Dette bør også ses på i forbindelse med arbeidet med harmonisering av diskrimineringslovgivning, og i forbindelse med tiltak og aktiviteter for å motvirke og imøtegå hatefulle ytringer.

Til komiteens anbefaling nr 10

For å sikre bedring når det gjelder bruk av kvalifiserte og profesjonelle tolker i straffesakskjeden, må situasjonen monitoreres regelmessig.

Til komiteens anbefaling nr 20

Tilreisende rom

Få grupper i Europa, hvis noen, opplever at deres etnisitet setter rammer for livsmulighetene i en slik grad som romfolket.

De primære løsningene må nødvendigvis ligge i opprinnelseslandene. Det opphever imidlertid ikke det norske ansvaret for livsbetingelsene for tilreisende rom som oppholder seg periodevis i Norge, spesielt i Oslo. Det er behov både for å utarbeide en overordnet, langsiktig tilnærming, og for å håndtere flere nokså akutte utfordringer.

Langsiktig:

- Vi ber departementet bestille en levekårsundersøkelse om tilreisende rom, for å skaffe mest mulig presis informasjon om bakgrunnen til menneskene det gjelder, de betingelsene de lever under mens de er i Norge og hvilke løsninger de selv ser for seg.
- Det må kunne antas at dagens situasjon vil vedvare i den overskuelige fremtid. Det er derfor maktpåliggende å utvikle av en helhetlig, statlig politikk overfor en ekstremt utsatt gruppe.
- Vi ber departementet vurdere å iverksette informasjonstiltak overfor allmennheten, for å skape bedre forståelse for romfolkets situasjon og slik motvirke diskriminering.

Akutte forhold:

- Det bør etableres generelle retningslinjer for sosialt tilbud til tilreisende rom. En situasjon hvor en rekke mennesker i Norge simpelthen ikke har tilgang til så grunnleggende sanitære fasiliteter som toalett, og dette på grunnleggende vis har sammenheng med deres etnisitet, er uverdigg, og

kan ikke vedvare. På tilsvarende vis er det svært problematisk at romfolket bare gis beskyttelse mot vinterkulden under de mest ekstreme omstendigheter, når temperaturen ligger på minus ti grader eller lavere, og igjen – at det faktisk at disse menneskene fryser i våre gater, har nær sammenheng med deres etnisitet.

- Det bør utarbeides tydelige instruksjoner om politiets håndtering av personer tilhørende romfolket. Selv om vi opplever å ha en god og positiv dialog med politiet, ser vi et behov for klare, nasjonale retningslinjer, ikke minst for å sende et tydelig signal både til politiet og samfunnet om at romfolket skal behandles med enkel respekt. Dette handler også om at politiet ofte ser seg tvunget til å respondere på klager fra andre borgere; politiet bør derfor ha klare instruksjoner for hvordan de skal håndtere potensielt vanskelige situasjoner. Samtidig som vi er innforstått med at politiet må kunne følge opp forekomster av kriminalitet, og ved anledninger også bortvise personer fra enkelte områder, bør det eksempelvis gjøres klart at slike bortvisninger bare bør skje når tungtveiende hensyn tilsier det, og aldri brukes i den hensikt å gjøre situasjonen vanskeligere for romfolket. Dagens situasjon, hvor rom risikerer å bli bortvist flere ganger hver natt av politi og vektere slik at de knapt får seg en natts søvn under en bro, er uverdigg.
- Det er behov for en avklaring av om ansvaret for tilreisende rom ligger på et statlig eller kommunalt nivå. På kommunalt nivå avvises ansvaret under henvisning til at de er et statlig ansvar; dermed vil man fra kommunal side kun tilby den minimale nødhjelp, konkret husly når temperaturen faller under ti kuldegrader.

Til komiteens anbefaling nr 21

I lys av terroraksjonen den 22. juli, og det vi vet om nett-debatt både før og etter denne, oppfordrer vi den norske stat til å ta på alvor ansvaret for å sikre en balanse mellom ytringsfrihet og rett til frihet fra hatefulle ytringer.

Vi viser til NOU 2011:14 kapittel 11, ”Slik hatefull tale, som oppfordrer til diskriminering, fiendtlighet eller vold, er da også forbudt etter artikkel 20 i FNs menneskerettighetskonvensjon og etter den norske straffelovens paragraf 135a. Selv om denne paragrafen sjelden tas i bruk signaliserer den at slike ytringer verken er legitime eller legale”. Dette signalet er imidlertid så svakt at § 135 a i dag i realiteten er en sovende paragraf. Selv krigs- og folkemordpreget retorikk dømmes ikke i dag, ref. vår anmeldelsen av Arne Tumyr/SIAN, referert i skyggerapport pkt 84.

Det er dermed vanskelig å se at Straffelovens § 135 a per i dag anvendes i tråd med ordlyden i Rasediskrimineringskonvensjonen. Etablert domstolspraksis forutsetter at den hatefulle ytringen må 1) inneholde en eksplisitt oppfordring til eller trussel om vold; og 2) være framsatt av en organisasjon med en viss evne til å gjennomføre trusselen og 3) i et medium som når bredt ut til allmennheten.

- Vi ber departementet foreta en bred vurdering av hvilke tiltak som bør iverksettes for å sikre at vi har et aktivt lovforbud mot hatefull tale. Eksempel på slikt tiltak kan være en utredning fra Justisdepartementets lovavdeling om den norske rettstilstanden, holdt opp både mot våre internasjonale forpliktelser og rettstilstanden på dette området i andre land.
- Vi ber departementet vurdere en prosess med utarbeidelse av en ny lovbestemmelse som best mulig er egnet for dagens situasjon. For oss fremstår det som at en ny lovprosess vil være nødvendig hvis vi skal komme ut av det uføret bestemmelsen per i dag befinner seg i. Samtidig

vil en slik prosess kunne bidra til en viktig debatt og til noen viktige avklaringer, eksempelvis en funksjonell avklaring av skillet mellom legitim religionskritikk på den ene siden og rene hatefulle ytringer basert på religiøs tilknytning på den andre.

- Vi ber departementet, i samarbeid med Likestillings- og diskrimineringsombudet, vurdere hvilken rolle LDO bør innta i forhold til hatefulle ytringer i det offentlige rom:
  - Vurdere om LDO bør ha et spesifikt ansvar for å foreta anmeldelser etter Straffeloven når de mener dette er aktuelt, samt for å bistå statsadvokaten i slike prosesser.
  - De fleste ytringer som har et hatefullt innhold, verken kan eller bør straffeforfølges. Også overfor slike ytringer bør det vurderes hvordan LDOs rolle kan styrkes, for eksempel ved at
    - LDO aktivt og systematisk går ut i media mot alvorlige forekomster hatefulle ytringer, også når de fremsettes eksempelvis av politikere. LDO bør kunne ha en uavhengig, apolitisk rolle i eksempelvis å påpeke problemer knyttet til enkelte ordvalg/ytringer/perspektiver på et nøkternt, faktuellet, juridisk grunnlag.
    - LDO bør bidra til å klargjøre viktige grenseoppganger, eksempelvis mellom legitim religionskritikk på den ene siden og hatefull tale rettet mot religiøse grupper på den andre.

- Vi ber departementet øke støtten til organisasjoner som monitorerer og motarbeider hatefull tale, med midler spesielt rettet inn mot dette.
  - Også etter 22. juli har det vært mye fokus på at personer med ekstreme synspunkter skal slippe mer til i debatten, men at dette samtidig må møte et solid tilsvar fra samfunnet som sådan. Tilsvaret uteblir i alt for stor grad; ekstreme stemmer fortsetter å operere åpent på internett, og imøtegår av et ganske begrenset antall motstemmer. Mot-ytrere opplever dessverre en betydelig grad av hets og trusler fra høyreekstremt hold. Antirasistisk Senter har igangsatt et prosjekt med nettaktivisme mot ekstreme ytringer. Det er imidlertid på det rene at det er snakk om et omfattende og krevende arbeid som ikke kan gjøres på en fullverdig måte uten ekstra ressurser. Vi har foreløpig egne midler til en stilling til dette formål, men på sikt trengs ekstern finansiering av denne.
  - Det er behov både for monitorering og analyse av et enormt område. Som kjent har det de siste årene eksistert *minimalt* med forskning på høyreekstreme miljøer og nettverk i Norge. Det er et stort og åpenbart behov for at samfunnets generelle kunnskap om slike miljøer styrkes gjennom arbeidet til flere institusjoner; parallelt med at politiet må forventes å trappe opp sine tiltak, er det behov for en styrking også av sivilsamfunnets kapasitet for kunnskapssamling og analyse.